

Popovych V. Anthropocentrism principle in social work: motivational factors of social workers' activity.

Specific of humanistic approach realization in social work on the base of anthropocentrism principle are under examination. The subjective (motivational) factors of social workers' professional activity are defined.

Keywords: social work, humanistic approach, anthropocentrism principle, social worker, motivation, needs.

Назола О. В.

ВПЛИВ ПИСЕМНОГО КОРИГУВАЛЬНОГО ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ НА ЗАСВОЄННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ

У статті представлено вивчення наукових досліджень про вплив писемного коригувального зворотного зв'язку на засвоєння іноземної мови студентами. На підставі розгляду результатів науково-дослідних робіт розроблено рекомендації для викладачів іноземних мов стосовно надання студентам писемного коригувального зворотного зв'язку, завдяки чому вони зможуть розпізнавати свої помилки, виправляти їх і вчитися застосовувати правильні форми в інших писемних творах.

Ключові слова: писемний коригувальний зворотний зв'язок, виправлення помилок, розвиток точності письма, засвоєння іноземної мови.

В умовах швидкого розвитку міжнародних контактів нашої країни особливої значущості набуває вміння фахівців різного рівня висловлювати свої думки на письмі іноземною мовою. До того ж письмо виконує значну роль у набутті навичок з інших видів іншомовної мовленнєвої діяльності. Однак на практиці ще недооцінюється значний навчальний потенціал іншомовного писемного мовлення як самостійного виду мовленнєвої діяльності. Сприятим удосконаленню навичок іншомовного письмового мовлення може підвищення ролі писемного коригувального зворотного зв'язку в процесі засвоєння іноземної мови.

Проблема навчання іншомовного писемного мовлення була предметом багатьох досліджень. Результати цих досліджень відображені в працях відомих вітчизняних і зарубіжних дослідників (Т. Азізов, Є. Бабушис, Ф. Бацевич, Г. Бедросова, М. Вербицька, Г. Демиденко, У. Єналієва, І. Єрохіна, М. Жинкін, В. Загвязинський, М. Захаренкова, Т. Ільїна, С. Іонова, Л. Калініна, О. Леонтьєв, Т. Леонтьєва, Р. Мільруд, М. Мумладзе, Л. Назіна, Л. Ніжнікова,

Р. Похмелкіна, Є. Соловова, М. Татарінова, А. Янісів, К. Ященко, J. Bitchener, J. Chandler, A. Fathman, D.R. Ferris, C. Fleck, U. Knoch, J.F. Lalande, C. Polio, T. Robb, M.A. Roberts, S. Ross, I. Shortreed, J. Truscott, E. Whalley, J. Lane, E. Lange, V.R. Ruggiero, A.C. Winkler). Незважаючи на наявність значної кількості методичних досліджень з організації та викладання певних аспектів іншомовного писемного мовлення, результати цих досліджень у своїй більшості залишаються непереконливими. Висловлюються навіть протилежні позиції щодо ефективності застосування іншомовного писемного коригувального зворотного зв'язку. Деякі дослідники виступають категорично проти, оскільки, на їх погляд, він не лише непридатний, а навіть шкідливий для розвитку писемного мовлення студентів [1]. Інші стверджують, що писемний коригувальний зворотний зв'язок сприятливо впливає на формування іншомовної писемної компетенції студентів [2, 6]. Як би не було, викладачам іноземних мов у своїй повсякденній практичній діяльності доводиться покладатися більшою мірою на свій власний розсуд стосовно застосування писемного коригувального зворотного зв'язку.

Завдання статті – зробити критичний аналіз полеміки навколо проблеми письмового коригувального зворотного зв'язку і розглянути результати найбільш важливих досліджень у цій сфері. При цьому особлива увага приділена розгляду різних типів письмового коригувального зворотного зв'язку і помилок, що потребують коригування, а також стратегіям і підходам, що забезпечують формування іншомовної комунікативної компетенції студентів.

Незважаючи на те, що експериментально підтверджено ефективність усного коригувального зворотного зв'язку, питання про доцільність застосування писемного коригувального зворотного зв'язку до цього часу залишається спірним.

Визначено п'ять найбільш ефективних типів писемного коригувального зворотного зв'язку, а саме: прямий зворотний зв'язок, непрямий зворотний зв'язок, металінгвістичний коригувальний зворотний зв'язок, електронний зворотний зв'язок і переформулювання. Тривають жваві суперечки щодо відмінності між прямим і непрямим письмовим коригувальним зворотним зв'язком. Головною ознакою, що відрізняє ці два типи коригувального зворотного зв'язку, є ступінь долучення студента до процесу коригування. У той час як за прямого коригувального зворотного зв'язку викладач позначає помилки й надає правильну лінгвістичну форму, за непрямого ж коригувального зворотного зв'язку викладач лише привертає увагу студента до наявності помилок у тексті, але не

коригує їх, а тільки підкреслює, позначає стрілкою або хрестиком на полях. Точне місце помилки можуть не позначати. При цьому студент сам має відкоригувати свої помилки. Способи непрямого коригування можуть набувати різної форми, що відрізняються за ступенем експліцитності. З одного боку, цінність непрямого підходу полягає в тому, що він стимулює такий тип рефлексії, яка, найбільш імовірно, сприятиме тривалому засвоєнню навчального матеріалу. З другого боку, прибічники прямого коригувального зворотного зв'язку стверджують, що непрямий підхід не є дієздатний, оскільки він не надає студентам повної інформації для прийняття рішень щодо складних помилок (наприклад, синтаксичних). Вони аргументують свою позицію тим, що лише прямий коригувальний зворотний зв'язок надає студентам таку експліцитну інформацію, яка необхідна для перевірки їхніх іншомовних гіпотез [6]. Дійсно, прямий коригувальний зворотний зв'язок більш ефективний у порівнянні з непрямым, коли йдеться про коригування письма студентів, які мають низький рівень мовної компетенції. Однак недоліком цього методу є те, що він потребує мінімального опрацювання з боку студента, а отже він може виявитися неефективним для забезпечення тривалого засвоєння матеріалу. Відносна ефективність прямого і непрямого коригувального зворотного зв'язку залежить від типу помилки, що підлягає виправленню.

Метою металінгвістичного писемного коригувального зворотного зв'язку є надання студентам детального пояснення стосовно природи їхніх помилок. Найбільш поширеним є кодування помилок, тобто позначення різних типів помилок відповідними скороченнями й надання номерних металінгвістичних пояснень у кінці тексту. Писемний металінгвістичний коригувальний зворотний зв'язок виявився ефективнішим у порівнянні з прямим коригувальним зворотним зв'язком щодо тривалості його дії.

Усі розглянуті вище варіанти надання писемного коригувального зворотного зв'язку безпосередньо пов'язані з дихотомією «сфокусований – несфокусований письмовий коригувальний зворотний зв'язок». Ця дихотомія стосується ступеня ширини охоплення методики коригування помилок. Несфокусований (або широкий) підхід включає виправлення всіх письмових помилок у тексті студента незалежно від категорії помилки. Сфокусований (чи вибірковий) підхід спрямований на одну або декілька конкретних лінгвістичних одиниць. При цьому залишаються не виправленими помилки за межами фокуса. Природно, що дослідники висловлювали різні точки зору стосовно відносної ефективності сфокусованого і

несфокусованого підходів. Все ж є теоретичні підстави для припущення, що сфокусований підхід буде ефективнішим для розвитку точності письма у порівнянні з несфокусованим підходом, оскільки наявна граматична система студентів спроможна асимілювати лише незначну частку писемного коригувального зворотного зв'язку. Тому комплексне коригування письмових помилок може не дати бажаних результатів, тому що мало хто зі студентів спроможний запам'ятати всі зауваження викладача щодо їхніх письмових помилок. Отже, викладачам варто дотримуватися вибіркового підходу при виправленні письмових помилок. Це сприятиме усуненню надмірного навантаження на студентів і забезпечуватиме цілеспрямований аналіз отриманого зворотного зв'язку.

Заслуговує на увагу електронний коригувальний зворотний зв'язок. Завдяки широкому вибору електронних масивів інформації й відповідного програмного забезпечення студенти мають можливість власноручно коригувати свої письмові роботи. Наприклад, англійська програма «Mark MyWords» Мілтона надає викладачам електронний резерв, що містить біля 100 повторних лексико-граматичних і стилістичних помилок, що часто трапляються в письмових роботах студентів. У цьому резерві надаються короткі коментарі з кожної помилки й посилання на відповідні сайти, що пропонують правильні форми відповіді. Завдяки цій програмі викладач може використовувати електронний запас відповідної інформації для вставлення коротких металінгвістичних коментарів у тексти студентів. Після такої перевірки тексти повертаються студентам для отримання консультацій від електронних джерел і самостійного виправлення помилок у відповідності з наявним ілюстрованим матеріалом [7].

Сьогодні існує цілий ряд матеріалів програмованого забезпечення, у яких коригування помилок можна здійснювати як викладачем, так і спеціальною програмою. Наприклад, програма Criterion здійснює автоматичну оцінку змісту, організацію тексту студента, а також виправляє граматичні помилки, завдяки чому досягається зменшення навантаження на викладача й заохочення студента до формування самостійності в учінні.

Заслуговує на увагу останній тип писемного коригувального зворотного зв'язку – переформулювання. Сутність цього типу писемного коригувального зворотного зв'язку полягає в тому, що піддається переформулюванню весь письмовий текст студента, але відповідальність за виявлення конкретних змін покладається на самого автора. Однак ця форма непрямого зворотного зв'язку непридатна для

застосування в умовах численних аудиторій, у яких викладач не матиме часу для перезапису текстів студентів. Цю гіпотетичну модель можна відтворити дещо іншим способом – шляхом моделювання. Для цього студентам надають ключі для майбутнього твору, пропонують варіанти вирішення проблемних моментів і ставлять завдання написати певний текст. Пізніше студентам на деякий час показують два аналогічні за змістом зразкові твори. Студенти мають виявити імпліцитний «сигнал», захований у переформульованому тексті, і виправити свої помилки [8].

Дуже важливим чинником іншомовної навчальної діяльності є «згляджування» відмінностей між уявленнями викладачів і студентів стосовно їхніх переконань і преференцій із різних аспектів писемного коригувального зворотного зв'язку. Такі протиріччя можуть спричинити непорозуміння і гальмувати процес навчальної діяльності. Активна участь студентів у цьому процесі має вирішальне значення для досягнення максимальної ефективності писемного коригувального зворотного зв'язку.

Крім пошуку найбільш ефективної методики надання писемного коригувального зворотного зв'язку, важливо також визначати помилки, що потребують найбільшої уваги при коригуванні. Щоб бути дієвим, коригувальний зворотний зв'язок повинен бути точним, чітким, послідовним і вибіркоvim, тобто слід надавати пріоритет тим помилкам, що є найбільшою перешкодою для комунікації. За визначенням їх називають глобальними. Потребують швидкого реагування також високочастотні помилки, яких найчастіше припускаються студенти. Тому замість вибору і позначення кожної окремої більш чи менш серйозної помилки доцільніше витратити час на виявлення значних проблем у письмовій роботі студентів.

Звичайно, коригування помилок є складною проблемою. В ідеальному випадку бажано було б застосовувати індивідуальний підхід до надання писемного коригувального зворотного зв'язку. Однак він був би надто затратним щодо надмірної завантаженості викладача й інших чинників. Тому варто розглядати такі методи, як самостійне і взаємне виправлення помилок студентами.

Оскільки обсяг навчального матеріалу, що потребує постійного коригування, надто великий і при цьому викладач має охопити якомога більше проблемних моментів у письмових роботах студентів, ми пропонуємо компромісне вирішення цієї проблеми. Воно полягає в тому, що письмові навчальні завдання слід обмежувати в обсязі, але аналізувати й коригувати переважно ті помилки, що суттєво впливають на загальну структуру тексту як щодо лексичної, так і

синтаксичної, а також змістовної сфер. Щодо решти менш серйозних помилок, їх слід усувати в процесі усного непрямого коригувального зворотного зв'язку, в тому числі під час обговорення глобальних письмових помилок. Якщо ж ці помилки набувають загрозливого характеру, то на них слід звертати сфокусовану увагу й виділяти час для їх аналізу наряду з глобальними помилками. Важливо також пам'ятати, що найбільша ефективність від коригування помилок досягається тоді, коли коригується конкретна письмова робота студента і коли виправлення помилки здійснюється саме в процесі письмової роботи, коли студент найповніше усвідомлює писемний коригувальний зворотний зв'язок, реагує на нього й співпрацює з викладачем.

Подальшого детального дослідження потребує проблема забезпечення тривалості дії різних методів і типів писемного коригувального зворотного зв'язку, а також вивчення можливої ефективності застосування широкого (несфокусованого) зворотного зв'язку.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Truscott J.* Error correction, revision, and learning / Truscott, J., Hsu, A. Y. // *Journal of Second Language Writing.* – 2008. – № 17. – P. 292-305.
2. *Ferris D.* Does error feedback help student writers? New evidence on the short- and long-term effects of written error correction. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – P. 81-104.
3. *Ferris D.R.* The case for grammar correction in L2 writing classes: A response to Truscott // *Journal of Second Language Writing.* – 1999. – № 8. – P. 1–11.
4. *Ferris D.* Second language writing research and written corrective feedback in SLA // *Studies in Second Language Acquisition.* – 2010. – № 32. – P. 181-201.
5. *Ferris D.* The «grammar correction» debate in L2 writing: Where are we, and where do we go from here? (and what do we do in the meantime?) // *Journal of Second Language Writing.* – 2004. – № 13 (1). – P. 49-62.
6. *Ferris D.* Treatment of error in second language student writing // Michigan: The University of Michigan Press, 2002. – 240 p.
7. *Milton J.* Resource-rich Web-based feedback: Helping learners become independent writers. – Cambridge: Cambridge University Press. *Feedback in Second Language Writing: Contexts and Issues*, 2006. – P. 123-139.
8. *Sachs R.* Learners' use of two types of written feedback on an L2 writing task / Sachs R., Polio C. // *Studies in Second Language Acquisition.* – 2007. – № 29. – P. 67-100.

Назола А. В. Влияние письменной корректировочной обратной связи на усвоение иностранного языка студентами.

Целью данной статьи было изучение научных исследований о влиянии письменной корректировочной обратной связи на усвоение иностранного языка студентами. На основе рассмотрения результатов научно-исследовательских работ разработаны рекомендации для преподавателей иностранных языков относительно предоставления студентам письменной корректировочной обратной связи, благодаря чему они смогут различать свои ошибки, исправлять их и учиться использовать правильные формы в других письменных сочинениях.

Ключевые слова: письменная корректировочная обратная связь, исправление ошибок, развитие точности письма, усвоение иностранного языка.

Nazola O. V. Impact of written corrective feedback on foreign language acquisition by students.

The purpose of this paper was to explore what research says about the efficacy of written corrective feedback on foreign language acquisition by students. Based on the study of the research findings, recommendations have been developed for language teachers about providing written feedback that allows students to recognize their errors, correct them and learn to apply the correct forms in new pieces of writing.

Keywords: written corrective feedback, error correction, writing accuracy development, foreign language acquisition.